

Epistemoloji Açısından Eğitim Yönetiminde Doğruluk Sorunsalı

Nurşen Akdoğan

MEB Eğitim Yöneticisi

nursenakdogan@hotmail.com, ORCID: 0009-0001-2450-7346

Özet

Bir ülkede sunulan eğitim hizmetleri belirli politikalar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Söz konusu eğitim politikaları onları oluşturanların yaşam ve eğitimle ilgili düşüncelerini ve felsefelerini yansıtmaktadır. Bu nedenle eğitim felsefesi hakkında bilgi sahibi olmak benimsenen politikaların ve onların nasıl yönetileceğinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Bilimsel disiplinlerin ve alanların bilgi oluşturma biçimleri alana özgüdür. Buna göre bilgi ve bilginin epistemik kullanımları bilginin nasıl oluşturulduğuna dair az da olsa bir fikir olmadan anlaşılamaz. Araştırmacıların bilginin nasıl oluşturulduğunu ve muhtelif disiplinlerin bunu nasıl farklı yaptığını inceleyip yeniden düzenleyebilmeleri için biliş ötesi yapılara ihtiyacı vardır. Bu noktada konunun felsefi boyutu da önem kazanmaktadır. Eğitim felsefesi felsefenin bilgi kuramı ile ilişki içindedir ve bir eğitim felsefesi insanın doğasını neyin oluşturduğu, insanın ilgileri, ihtiyaçları, mutluluğu ve insan için iyinin ne olduğuna dair çeşitli görüşler öne sürer. Bu anlamda eğitim yönetimi alanında bilginin nasıl bilindiği, bilgi üretiminde hangi araçların kullanıldığı, hangi kaynaklara başvurulduğu, bilginin nasıl uygulanabilir olduğu ve bilginin kesinliği tespit edilmelidir. Bu bağlamda en az bilgi kadar doğruluk sorunsalı da önem arz etmektedir. Doğru, gerçeğe uygun olan önermedir. Gerçek ise bilinç ve tasarımdan bağımsız var olduğu kabul edilen ve doğru önermenin konusu olan şeydir. Doğruluk ve gerçeklik kelimeleri zaman zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak aslında ikisi farklı şeylerdir. Gerçeklik dış dünyada var olan bir şey veya olgudur. Bu nedenle gerçektir. Yok ise gerçek değildir. Doğruluk, doğru olan bir önermenin özelliği olup var olan bu şey veya olguya ilişkin önerme veya beyandır. Doğruluk, önerme ile olgu arasındaki mantıksal ilişkiye işaret etmektedir. Bu nedenle doğru olanın gerçek, gerçek olanın doğru olup olmadığı sorgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Eğitim Yönetimi, Epistemoloji, Doğruluk Sorunsalı

The Problem of Accuracy in Educational Management from the Point of View of Epistemology

Abstract

The educational services offered in a country are carried out within the framework of certain policies. These educational policies reflect the thoughts and philosophies of those who create them about life and education. For this reason, having knowledge about the philosophy of education provides a better understanding of the adopted policies and how to manage them. The forms of knowledge creation of scientific disciplines and fields are specific to the field. Accordingly, knowledge and the epistemic uses of knowledge cannot be understood without at least a slight idea of how knowledge is created. Researchers need structures beyond cognition in order to examine and reorganize how information is created and how various disciplines do it differently. At this point, the philosophical dimension of the subject also becomes important. The philosophy of education is in relation to the theory of knowledge of philosophy, and an educational philosophy proposes various views on what constitutes the nature of man, human interests, needs, happiness, and what is good for man. In this sense, it is necessary to determine how knowledge is known in the field of educational management, what tools are used in the production of knowledge, what resources are used, how knowledge is applicable and the accuracy of knowledge. In this context, the problem of accuracy is at least as important as information. True, it is the proposition that corresponds to the truth. Truth, on the other hand, is that which is accepted to exist independently of consciousness and design and is the subject of the correct proposition. The words truth and reality are used interchangeably from time to time. But actually, the two are different things. Reality is a thing or phenomenon that exists in the external world. Therefore it is real. If not, it is not real. Truth is the property of a proposition that is true, and it is a proposition or statement about this thing or phenomenon that exists. Truth refers to the logical relationship between a proposition and a fact. For this reason, it is questioned whether what is true is true, and what is true is true.

Key Words: Education, Educational Management, Epistemology, The Problem of Accuracy

Giriş

Özne ile nesne arasında bağ kurma bilme, bu etkileşim sonucu ortaya çıkan şey ise bilgidir. Bilinen şey her türlü doğal, toplumsal, siyasal, ekonomik, psikolojik her türlü olay, olgu, değer, inanç ve nesne olabilir. Bunun yanında bilme işini yapan insan aynı zamanda nesne de olabilir (Sönmez, 2017).

Bilgi aynı zamanda bir kişinin belirli bir nesne veya söz konusu olan şey karşısındaki hali olarak da tanımlanmaktadır (Crubellier ve Pellegrin, 2017).

Diğer bir ifade ile bilgi, bilmek fiilinden türetilmiş olan ve öznenin nesne hakkındaki kavrayışını

belirten bir isimdir. Bu kapsamda bilginin fiili ve zihni olmak üzere iki anlamı vardır. Ancak her iki anlamda da asıl olan özne olup özne olmaksızın bir bilgiden bahsetmek söz konusu değildir (Mehdiyev, 2011).

Bilginin ve hatta bilimin tarihi insanlık kadar eskidir çünkü insanoğlu her zaman her yerde merak, ihtiyaç veya fayda nedeniyle bilgi ile etkileşim halinde olmuştur (Arslan, 2017). Bu nedenle farklı şekillerde bilgi edinme, bilgi üretme ve kullanma pratikleri geliştirmişlerdir.

Ancak üretilen veya edinilen her bilginin doğru veya kullanışlı olup olmadığı da bir soru işareti olarak kalmıştır. Bu nedenle bilgiyi konu edinen bir felsefe dalı olan epistemoloji ortaya çıkmıştır.

Epistemoloji literatürde bilgi felsefesi, bilgi kuramı, bilginin bilimi, bilgi teorisi (Arslan, 2017; Cevizci, 2015; Mehdiyev, 2011) ve bilgi sorunu (Sönmez, 2017) olmak üzere farklı şekillerde yer alır. Ancak zaman zaman ilim ve scientia şeklinde de adlandırılmıştır (Mehdiyev, 2011).

Dolayısıyla epistemolojinin özel çalışma alanı bilimin kendisi olup sırasıyla bilimsel kavram ve teorilerin oluşturulmasını, uygulama safhasını ve yapısını inceler (Lacob, Popescu ve Ristea, 2015).

Bu bağlamda epistemoloji bilginin kaynağının güvenilirliğine, bilmekten kastedilenin ne olduğuna (Winning ve Vieyrai 2009), bilginin imkanına, kaynağına, sınırlarına ve ölçütlerine dair sorular sorar ve tartışmalar yapar (Arslan, 2017); geçerliliğine ilişkin soruları yanıtlamaya çalışır ve bilgiyi oluşturan savların nasıl temellendirileceğini sorgular (Pears, 2003).

Bu tartışmalar ‘Bilgi nedir? Bilginin kaynakları var mıdır? Bilginin kaynakları nelerdir? Gerçek bilinebilir mi? Bilginin neliği nedir? Doğru bilgi, olası bilgi, saçma bilgi nedir? Bilgi apriori midir aposteriori midir? Doğruluğun değeri nedir? Yüzde yüz doğru bilgi var mıdır?’ gibi sorular ve cevapları üzerinden yapılır (Sönmez, 2017).

Ayrıca, bilginin özü madde mi düşünce mi? Her şey bilinebilir mi? Bilginin sınırı var mıdır? Bilginin kaynağı akıl mı, deney mi yoksa sezgi midir şeklindeki sorulara kavramlar cevap arar (Bal, 2004).

Bu konulara ilişkin ilk girişim Herakleitos, Parmenides, Demokritos ve Anaksagoras gibi Yunan düşünürler zamanında gerçekleşmiştir. Ancak bilgi Sofistler, Sokrates, Platon ve Aristoteles zamanında felsefenin sürekli konusu olmuştur (Arslan, 2017).

Bununla birlikte epistemoloji ilk defa James Frederick Ferrier tarafından 19. yüzyılın ilk yarısında

kullanılmıştır. Fakat felsefenin temel bir alanı olarak güç kazanması aslında modern dönemde yani 17. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bunun sebebi modern kültürün en önemli belirleyicisinin bilim olmasıdır (Cevizci, 2015).

Sokrates, Platon ve Aristotle bilgiye ilişkin sorulara cevap vermek için çabalamış olsalar da bunlar kısmi olmuştur. Ayrıca görüşleri Descartes, (1596 — 1650), Hume (1711 –1776) ve Kant (1724 — 1804) gibi düşünürler tarafından eleştirilmiştir. Bu büyük düşünürlerin hiçbiri bu sorulara uzun soluklu cevap verememiştir (Winning & Vieyra, 2009). Bunun yanında bilginin gerekçelendirilmiş doğru inanç olduğu düşüncesi (Mehdiyev, 2011) de Gettier'in (1962) iddialarıyla güç kaybetmiştir (Winning & Vieyra, 2009).

Eğitim Yönetimi Bağlamında Epistemoloji Kavramı ve Kapsamı

Epistemoloji, 'bilgi' anlamındaki Yunanca episteme ve 'bilim/açıklama' anlamına gelen logos kelimelerinin birleşiminden oluşur (Cevizci, 2015; Mehdiyev, 2011; Winning & Vieyra, 2009).

Epistemoloji insanın bilgi yetisi, bilgi araçları, duyuları, algıları, gözlem yetisi ve deney yapma becerisini sorgulamaktadır. Böylece insanın bir eşyayı kendisinde olduğu gibi bilip bilemeyeceğini incelemektedir.

Bu amaçla bilgi teorisi bilginin kaynağı, araçları, alanı, kapsamı, sınırları, ölçütü (Arslan, 2017) ve doğruluğuna (Cevizci, 2015) dair sorular sormaktadır. Ancak epistemoloji bilginin zihinde nasıl oluştuğunu incelemeyiz. Bunun yerine bilgiyi bilgi olarak ele alır ve bilme sürecinde bütün unsurları incelemektedir (Cevizci, 2015).

Bilgi felsefesinde sıklıkla yer alan bazı temel kavramlar bulunmaktadır. Bunlar bilgi, doğru, doğruluk, doğru bilgi, gerçek, kesinlik, akıl, sezgi, deney, duyum, anlam ve fayda olarak sıralanabilmektedir (Arslan, 2017).

Bununla birlikte epistemoloji analitik ve yansıtıcı bir çalışma alanı olarak şu dört alanda inceleme yapmaktadır. Bunlardan bir tanesi bilimsel kavram ve teorilerin doğası ve yapısıdır ki bu bazen teorilerin sözdizimi olarak da adlandırılmaktadır. Diğer inceleme alanı bilimsel kavram ve teorilerin nesnesi, ilgi alanı ve anlamı ki bu da teorilerin semantiği olarak adlandırılmaktadır.

Epistemolojinin diğer çalışma alanları ise bilimsel yöntem ile bilimsel çalışmaların sınırlılıkları ve değeridir. Bu bağlamda epistemoloji aşağıdaki problemlere cevap arar (Simard & Rimouski, 2001'den akt. Lacob ve ark., 2015). Geçerlik problemleri. Diğer bir ifade ile bilimin mantığı veya bilim tarafından öne sürülen mantığın problemlerinin analizi ve bilimsel teorilerin yapısı.

1.Önem (significance) ve doğruluk/uygunluk (truth/pertinence) problemleri:

Bilimin semantiği/anlamı veya bilimsel araçlara uygulanan temsil/betitleme (representation), bahsetme/kastetme/gönderme (reference) ve yorumlama/tefsir (interpretation) kavramlarının değerlendirilmesi ve analizi.

2.Yöntem problemi:

Daha açık belirtmek gerekirse bilimsel yöntemin incelenmesi ve bazı bilimlere özgü var olan yöntemlerin incelenmesi.

3. Bilimsel yaklaşımın sınırlılıkları ve değeri ile ilgili problemler:

Diğer bir ifade ile bilimsel bilginin teorisi, bu tür bilginin statüsü ile bilim ve bilim olmayan arasındaki resmi inceleme.

Bu sınıflama dikkate alındığında epistemolojiyi sadece bilgiyi inceleyen felsefe dalı olarak nitelendirmenin sığ bir yaklaşım olduğunu ve bilginin edinim ve üretim açısından gerçekten çok boyutlu bir süreç olduğunu belirtmek mümkündür.

Epistemoloji Açısından Eğitim Yönetimi

Bir ülkede sunulan eğitim hizmetleri belirli politikalar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Söz konusu eğitim politikaları onları oluşturanların yaşam ve eğitimle ilgili düşüncelerini ve felsefelerini yansıtmaktadır. Bu nedenle eğitim felsefesi hakkında bilgi sahibi olmak benimsenen politikaların ve onların nasıl yönetileceğinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

Bilimsel disiplinlerin/alanların bilgi oluşturma biçimleri alana özgüdür. Buna göre bilgi ve bilginin epistemik kullanımları bilginin nasıl oluşturulduğuna dair az da olsa bir fikir olmadan anlaşılabilir.

Araştırmacıların dolayısıyla bilginin nasıl oluşturulduğunu ve muhtelif disiplinlerin bunu nasıl farklı yaptığını inceleyip yeniden düzenleyebilmeleri için biliş ötesi yapılara ihtiyacı vardır (Boon & Van Baalen, 2019). Bu noktada konunun felsefi boyutu da önem kazanmaktadır.

Eğitim felsefesi felsefenin bilgi kuramı ile ilişki içindedir ve bir eğitim felsefesi insanın doğasını neyin oluşturduğu, insanın ilgileri, ihtiyaçları, mutluluğu ve insan için iyinin ne olduğuna dair çeşitli görüşler öne sürer.

Buna bağlı olarak da sunulacak eğitim anlayışı ve yöntemi farklılık gösterir. Örneğin insanın özünde akıl olduğunu savunan görüşle insanın beden ve ruhtan oluşan bir yapı olduğunu savunan görüşün eğitim yaklaşımı farklıdır.

Benzer şekilde insanın bilgileri dışarıdan aldığını çünkü zihnin doğuştan boş olduğunu savunan John Locke ile insanın doğuştan bazı doğrulara sahip olduğunu savunan Descartes ve Sokrates gibi düşünürlerin eğitim anlayışı birbirinden farklı olacaktır (Arslan, 2017).

Bu nedenle eğitim ve eğitim yönetimi araştırmacılarının sahip olduğu felsefi inançlar onların bilgi üretme, kullanma ve yayma anlayış ve yöntemlerini şekillendirmektedir. Bu nedenle bilgi üretme sürecinde ele alacakları konular, kullanacakları veri kaynakları ve değerlendirme biçimleri farklılık gösterecektir.

Çünkü Arslan'ın (2017) da belirttiği gibi filozofların görüşleri onların genel dünya görüşlerinden, diğer bir ifadeyle sosyal, siyasal, ahlaki ve dini felsefelerinden etkilenir ve onları etkiler.

Bu bağlamda eğitim alanındaki araştırmalarda pozitivizm ile başlayıp eleştirel teori ve post-modernizme uzanan paradigma değişikliğinin sebeplerini anlamlandırmak daha kolay olacaktır. Çünkü her dönem benimsenen felsefi yaklaşımlar araştırmacıların tercihlerine de yansımıştır.

Bu nedenle nihai hedefi bilgi üretmek olan araştırmacılar için bilginin ne olduğu, bilgi kavramının altında yatan temel hipotezlerin ne olduğu, bilginin nasıl oluşturulduğu ve bilginin değerinin ne

olduğuna dair soruları yanıtlamaya çalışmak önemlidir (Lacob ve ark., 2015).

Bu sebeple eğitim alanında araştırma yapan kişilerin bu konularda farkındalığının olması beklenmektedir. Felsefe her zaman bilimle etkileşim halinde olmuş, bilim insanları sıklıkla ‘nasıl/nereden biliyorsunuz?’ sorusuyla karşı karşıya kalmıştır. Yanıtlaması zor olan bu soru bilimsel epistemolojinin tartışma alanına girmektedir.

Galileo, Newton, Bacon, Locke, Hume, Kant, Mach, Hertz, Poincaré, Born, Einstein, Plank, Popper ve Kuhn gibi pek çok yazar bu konuda kitaplar yazmıştır. Ancak fen bilimleri, sosyoloji, tarih ve din bilimlerinin kendilerine özgü bilme şekilleri ve farklı kesinlik (certitude) türleri bulunmaktadır. Örneğin sosyologlar anketler yapıp demografik veriden çıkarım yapmaktadır.

Tarihçiler yazılı belgeler, fotoğraflar ve görgü şahitliği gibi birincil kaynaklara başvurmaktadır. İlahiyatçılar kutsal kitapları ve yüksek nitelikli ilahiyatçıların eserlerini incelemektedir (Winning & Vieyra, 2009).

Bu anlamda eğitim yönetimi alanında bilginin nasıl bilindiği, bilgi üretiminde hangi araçların kullanıldığı, hangi kaynaklara başvurulduğu, bilginin nasıl uygulanabilir olduğu ve bilginin kesinliği tespit edilmelidir.

Eğitimin epistemolojik yapısını alanda kabul gören paradigmalar üzerinden incelemek mümkündür. Mantıksal ampirizm, doğal bağdaşımcılık, öznellik, sosyal eleştiri ve ilişkisel olarak adlandırılan bu paradigmaların epistemolojik varsayımları aşağıdaki gibi açıklanabilmektedir.

Mantıksal ampirizme göre nesnel bilgi savları deneysel doğrulama ile haklılandırılmaktadır. Doğal bağdaşımcılıkta epistemolojik çeşitlilik benimsenmektedir, teorilerin bağdaşımcılığın ölçütlerini karşıladığı düşünülmektedir. Öznelcilere göre bütün bilgimiz öznel unsurlar içermektedir, nesnellik reddedilmektedir.

Sosyal eleştiriye göre insan kendisini bildiği şeyden ayıramamaktadır ve bu onun sorgulamasını etkilemektedir. İlişkisel teoriye göre ise bilgi kişinin sosyal ilişkilerine bağlı olarak oluşturulmaktadır (Eacott, 2017).

Eğitim örgütlerindeki pek çok sorunla ilgilenen eğitim yönetimi, araştırma konusu olarak geniş bir çerçeve sunar. Ancak Ali ve Abdalla (2017), Eğitimin temelde üç çalışma alanı olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki öğrenci, personel, paydaşlar ve toplumu içeren insan kaynağı alanıdır. İkinci alan planlamayı gerektiren öğrenme kaynaklarıdır. Üçüncü alan ise tesis ve finans

kaynağıdır. Fakat eğitim yönetimi bu üçlü sınıflamanın yanında pek çok alt alanla ilgilenir. Çünkü okul yöneticileri eğitim politikalarının hem lideri hem de uygulayıcısıdır. Dolayısıyla eğitim yönetimi bilgisinin kaynağı ve sınırları başka disiplinlerle karşılıklı etkileşim halinde olan esnek bir yapıya sahiptir. Buna bağlı olarak bilgi üretme sürecinde kullanılan yöntemler de çeşitlilik arz etmektedir.

Bilim insanlarının ilgilendiği konular ve ürettikleri bilgi aynı zamanda içinde bulundukları toplumun sosyal, kültürel ve siyasi koşullarından da etkilenmektedir. Oplatka ve Nudar'ın (2014) belirttiği gibi bilim insanlarının mesleki amaçları genellikle hükümet ve örgütsel bağlamın etkisi altındadır.

Bu nedenle eğitim yönetimi alanındaki araştırmaların ülkenin değerleri ile uyum içinde olma çabası gösterdiğini belirtmek mümkündür. Çünkü resmi makamlardan araştırma izni alabilme kaygısı araştırmacıların birtakım konuları/sorunları göz ardı etmesine neden olmaktadır.

EĞİTİM YÖNETİMİNDE DOĞRULUK SORUNSALI

Doğruluk-Gerçeklik

Doğru, gerçeğe uygun olan önermedir. Gerçek ise bilinç ve tasarımdan bağımsız var olduğu kabul edilen ve doğru önermenin konusu olan şeydir. Doğruluk ve gerçeklik kelimeleri zaman zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak aslında ikisi farklı şeylerdir.

Gerçeklik dış dünyada var olan bir şey veya olgudur. Bu nedenle gerçektir. Yok ise gerçek değildir. Örneğin Güneş evrende var olduğu için gerçektir. Ancak doğruluk, doğru olan bir önermenin özelliği olup var olan bu şey veya olguya ilişkin önerme veya beyandır. Örneğin Güneşin sıcak olması doğru bir beyandır (Arslan, 2017).

Diğer bir ifade ile doğruluk, önerme ile olgu arasındaki mantıksal ilişkiye işaret etmektedir. Bu nedenle doğru olanın gerçek, gerçek olanın doğru olup olmadığı sorgulanmaktadır (Mehdiyev, 2011).

Cevizci (2015) de gerçekliği imgesel ve düşsel olmayan, düşünce ve insan zihninden bağımsız

olarak var olan şey olarak; doğruluğu ise önermelerin, yargıların ve inançların özelliği olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda bir bilginin doğruluğunu veya gerçekliğini değerlendirirken bu ayrımın dikkate alınması gerekmektedir.

Bilgi özne ile nesne arasındaki etkileşimin ürünü olduğu için bilginin doğruluğu hem özneye hem nesneye bağlıdır. Öznenin yaşantısı, yeteneği, kapasitesi, değerleri ve içinde bulunduğu ortam gerçeğe bakışını etkilemektedir. Benzer şekilde nesnenin soyut ya da somut olması, ne şekilde var olduğu, değişkenliği ve ulaşılabilirliği onun doğruluğunu belirlemektedir (Sönmez, 2017).

Doğruluk-Anlamlılık

Bilgi teorisinde karıştırılan bir kavram ikilisi de doğruluk ve anlamlılıktır. Bir önermenin doğru olabilmesi için önce anlamlı olması gerekir. Çünkü herhangi bir anlam ifade etmeyen bir söylemin doğruluğuna veya yanlışlığına karar verilemez. Bununla birlikte bir önermenin anlamlı olması onun doğruluğunu garanti altına almaz (Arslan, 2017).

Bu bağlamda eğitim araştırmalarında doğru ve anlamlı ifadeleri kullanılırken dikkatli olmak gerekmektedir. Anlamlılık mantıksal/dilsel ve pragmatik açıdan farklı ele alınmaktadır. Pierce'a göre bir bilginin anlamlılığı onun deney dünyasında test edilebilmesine ve kendisine dair doğrulama veya yanlışlama yapılabilmesine bağlıdır.

Doğruluk ise James tarafından pratik veya psikolojik olarak işe yaraması ile ilişkilendirilir. Dewey ise doğruluğu deneyde karşılaşılan problemlerin çözümünde bir araç olması durumuna göre değerlendirir.

Dewey'e göre insan zihni doğadan ayrı yer almaz, aksine onunla birlikte vardır. Bu nedenle bilgi doğanın içinde yer alır. Bu anlamda bilgi edinme eylemi bir problemle karşılaşp onu çözme sürecidir. Dewey'in görüşleri eğitim alanında problem çözen ve işlevsel eğitim anlayışını ortaya çıkarmıştır (Arslan, 2017).

Buradan hareketle eğitim alanında bilgi üretiminde neyin anlamlı, neyin doğru olduğuna karar vermek aslında bilginin kaynağı ve doğasına ilişkin görüşlerle paraleldir. Bu sebeple araştırmacının benimsediği paradigma onun bilgi edinme araç ve yöntemleri ile edindiği bilginin özelliklerini de etkiler.

Doğruluk Problemi, Gerekçelendirilmesi ve Kuramları

Her bilim dalının kendine özgü soru ve sorunları vardır. Fakat bütün bilim insanlarının dikkate almaları gereken soru gerçekten nasıl/nereden bildikleridir. Benzer şekilde inançlarını nasıl doğruladıklarına ve kanıtladıklarına dair soruları cevaplamaları gerekmektedir.

Eğer kanıt sunulamıyorsa o halde kişi bilgi değil inanç sahibidir. Bu yüzden bir şeyi bildiğini iddia eden bir kişinin her zaman ‘nereden biliyorsun?’ sorusuna hazırlıklı olması ve bu soruyu cevaplamaya istekli ve yetenekli olması gerekmektedir (Winning & Vieyra, 2009). Bu bağlamda bilginin doğrulanmasına ilişkin kuramlar bilim insanlarına yol gösterici olacaktır.

Doğruluk yıllar boyu felsefenin önemli bir sorusu olmuştur. Ancak felsefede cevap aranan neyin doğru olduğundan çok doğruluğun ne olduğu sorusudur. Bu bağlamda mütakabiliyetçi doğruluk kuramı, apaçıklık olarak doğruluk, bağdaşımcı doğruluk anlayışı mutabakatçı doğruluk anlayışı, inşacı doğruluk anlayışı ve pragmatist doğruluk anlayışı olmak üzere çeşitli doğruluk kuramları geliştirilmiştir (Cevizci, 2015).

Gerekçelendirme, inanç ve bilgi arasında bir köprü olup bir önermenin haklılığının nasıl açıklanabileceğine işaret etmektedir. Bir inancın gerekçelendirilebilir olması onun akla uygun, pozitif ve konstruktif olduğu anlamına gelmektedir.

Bilginin haklılığını ortaya koymak için temelcilik, güvenilircilik ve işlevselcilik olmak üzere farklı kuramlar öne sürülmüştür (Mehdiyev, 2011). Bunun yanında haklılandırma kuramları içselcilik ve dışsalcılık şeklinde de gruplanabilmektedir (Cevizci, 2015).

Sonuç

Epistemoloji felsefenin diğer dalları ile ilişki içindedir. Hatta akademik çalışmaların vazgeçilmez bir diğer konusu olan ontoloji ile diyalektik bir ilişkisi vardır. Çünkü ilk çağ ve orta çağ boyunca epistemolojinin mi ontolojinin mi daha önde olduğu bir tartışma konusu olmuş, metafizik, diğer bir ifadeyle varlık felsefesi önde olmuştur.

Bu bağlamda önce varlığın var olduğu kabul edilip onun bilgisinin nasıl elde edileceği konu

olmuştur. Ancak modern dönemle birlikte önce bilginin varlığı kabul edilmiştir (Cevizci, 2015). Aslında bu duruma bakarak halen ontolojinin önde geldiği iddia edilebilir çünkü açıklama var olma kavramı üzerinden yapılmaktadır.

Epistemolojide klasik/geleneksel epistemoloji ve kıta epistemolojisi olmak üzere iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Kant sonrasına kadar var olan klasik epistemoloji bilginin kaynağı, doğruluğu ve sınırları gibi klasik sorunları tarihi şartlar da dahil her türlü unsurdan bağımsız ele almaktadır.

Kıta epistemolojisi ise Hegel'in Kant ve evrenselcilik eleştirileri ile başlamış olup Nietzsche ve Marx üzerinden fenomenoloji, hermeneutik, eleştirel teori, post yapısalcılık ve feminizm gibi akımlara ulaşmıştır. Bu epistemoloji türü klasik epistemoloji gibi bilginin kaynağı ve doğruluğunu sorgulamasına rağmen bu konuları yeni bir açı ve perspektiften incelemektedir. Bu bağlamda gerçeği görelilik olarak ele almakta ve bağlamı dikkate almaktadır.

Eğitim yönetimi kapsamında ve eğitim bilimleri çerçevesinde eğitim felsefesi felsefenin bilgi kuramı ile ilişki içindedir ve bir eğitim felsefesi insanın doğasını neyin oluşturduğu, insanın ilgileri, ihtiyaçları, mutluluğu ve insan için iyinin ne olduğuna dair çeşitli görüşler öne sürer. Buna bağlı olarak da sunulacak eğitim anlayışı ve yöntemi farklılık gösterir.

Bu nedenle eğitim ve eğitim yönetimi araştırmacılarının sahip olduğu felsefi inançlar onların bilgi üretme, kullanma ve yayma anlayış ve yöntemlerini şekillendirmektedir. Bu nedenle bilgi üretme sürecinde ele alacakları konular, kullanacakları veri kaynakları ve değerlendirme biçimleri farklılık gösterecektir.

Filozofların görüşleri onların genel dünya görüşlerinden, diğer bir ifadeyle sosyal, siyasal, ahlaki ve dini felsefelerinden etkilenir ve onları etkilemektedir. Bu bağlamda eğitim alanındaki araştırmalarda pozitivizm ile başlayıp eleştirel teori ve post-modernizme uzanan paradigma değişikliğinin sebeplerini anlamlandırmak daha kolay olacaktır. Çünkü her dönem benimsenen felsefi yaklaşımlar araştırmacıların tercihlerine de yansımıştır.

Bu nedenle nihai hedefi bilgi üretmek olan araştırmacılar için bilginin ne olduğu, bilgi kavramının altında yatan temel hipotezlerin ne olduğu, bilginin nasıl oluşturulduğu ve bilginin değerinin ne olduğuna dair soruları yanıtlamaya çalışmak önemlidir.

Kaynakça

- Akbulut Taş, M. & Demir, Ö. Genelleme öğretiminin değerlendirilmesi. Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2(2), 60- 95.
- Ariely, D. & Norton, M. I. (2009). Conceptual consumption. Annual Review of Psychology, 60:475-99.
- Barbour, R. S. (2014). Quality of data analysis. U. Flick (Ed.). Handbook of qualitative data analysis içinde. Sage.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 9(1), 23-28.
- Bates, R. J. (1980). Educational administration, the sociology of science, and the management of knowledge. Educational Administration Quarterly, 16(2), 1-20.
- Çelik, M. (2020). Türkiye ve Amerika’da eğitim yönetimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin incelenmesi (Doktora tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Dagget, B. (2014). Addressing current and future challenges in education. 22nd Annual Model Schools Conference.
- Demirhan, G. (2015). Türkiye’de eğitim yönetimi alanında araştırma geleneği ve paradigmaların gömülü teori bağlamında değerlendirilmesi (Doktora tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Dewulf, A., François, G., Pahl-Wostl, C. &Taillieu, T. (2007). A framing approach to cross-disciplinary research collaboration: Experiences from a large-scale research project on adaptive water management. Ecology and Society 12(2).
- Erdoğan, T. (2016). Kavram ve kavramsallaştırmada üç iddia: Eşanlamlılığın imkânsızlığı, çevrilemezlik ve kavramsal dakiklik. İçinde K. Bilgin Tiryaki ve L. Sunar (Ed.), Kavram geliştirme: Sosyal bilimlerde yeni imkanlar, 49-106. Nobel Yayın.
- Erol, İ. (2020). Yasama Erkin’in Türk eğitim sistemi yönetimi ve politikalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Evans, L. (2022). Is educational leadership (still) worth studying? An epistemic worthiness-informed analysis. *Educational Management Administration & Leadership*, 50(2), 325-348.

Evelly, A. C., Fazey, I., Lambin, X., Lambert, E., Allen, S. & Pinard, M. (2010). Defining and evaluating the impact of cross-disciplinary conservation research. *Environmental Conservation* 37(4), 442–450.

Gunter, H. (2006). Knowledge production in the field of educational leadership: A place for intellectual histories. *Journal of Educational Administration, & History*, 38(2), 201- 215.

Gümüş, S., Bellibaş, M. S., Gumus, E., & Hallinger, P. (2019). Science mapping research on educational leadership, and management in Turkey: A bibliometric review of international publications. *School Leadership, & Management*, 40(1), 23-44.

Gün, C. (2021). Yenileşme ve değişme kavramlarıyla ilgili 2000-2020 yılları arasında eğitim yönetimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Hallinger, P. & Kovacevic, J. (2021). Mapping the intellectual lineage of educational management, administration and leadership, 1972–2020. *Educational Management Administration & Leadership*,

Kısa, N. (2016). Eğitim yönetimi alanındaki kuram-uygulama boşluğunun nedenleri ve çözüm önerileri (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Kızıltepe, Z. (2021). İçerik Analizi. F. N. Seggie, & Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde*. Anı.

Klein, J. T. (1990), *Interdisciplinarity: History, theory and practice*. Michigan Wayne State University Press.

Lynch, R., Asavisanu, P., Rungrojngarmcharoen, K. & Ye, Y. (2020). Educational management. *Oxford Research Encyclopedia of Education*.

Mertkan, S., Arsan, N., Inal Cavlan, G., & Onurkan Aliusta, G. (2016). Diversity, and equality in academic publishing: The case of educational leadership. *Compare: A Journal of Comparative, & International Education*, 47(1), 46-61.

Mertkan, S., Onurkan Aliusta, G., & Bayraklı, H. (2022). Pressured to publish: Stories of

inexperienced researchers. Journal of Organizational Change Management.

Mialaret, G. (1999). Eğitim bilimlerinin epistemolojik ve metodolojik temelleri (S. Özsoy, Çev.). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 32(1), 1301-3718.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2016). Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.) Pegem Akademi.

Otero, M., Llanos, V., Arlego, M. & Gazzola, M. (2017). Co-disciplinary mathematics and physics. Research and Study Courses (RSC) within two groups of pre-service teacher education.

Özdemir, M. (2011). Kamu yönetimi ve işletme yönetimi arakesitinde bir bilim: Eğitim Yönetimi. Amme İdaresi Dergisi, 44(2), 29-42.

Parker, J. (2002). A new disciplinarily: Communities of knowledge, learning and practice. Teaching in Higher Education, 7(4), 373-386.

Patton, M, Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (M. Bütün & B. Ş. Demir, Çev. Ed.). Pegem.

Pears, D. (2003). Bilgi nedir? (A. Güçlü, Çev.). Bilim ve Sanat.

Pilav, S. (2008). Terim sorunu ve eğitim öğretimde terimlerin yeri ve önemi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(1), 267-276.

Polat, G. (2010). Eğitim yönetimi ve denetimi anabilim dalında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Seggie, F. N. & Bayyurt, Y. (2015). Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları. Anı.

Sergiovanni, T. J. (1992). Reflections on administration theory and practice in schools. Educational Administration Quarterly, 28, 304-313.

Serin, H. & Ergin-Kocatürk, H. (2019). Eğitim yönetimi yüksek lisans öğrencilerinin eğitim sürecine dair deneyimleri. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 7(2), 495-513.

Şişman, M. (1998). Eğitim yönetiminde kuram ve araştırmada alternatif paradigma ve yaklaşımlar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 16(16), 395-422.

Strauss, A. L. (2003). Qualitative analysis for social scientists. Cambridge University Press.

Takmak, H. (2019). Eğitim yönetiminin özgünleşme ve özerkleşme sorunsalı. Ege Eğitim Dergisi,

20(1), 113-126.

Taşkın, Ö., Omca Çobanoğlu, E., Apaydın, Z., Çobanoğlu, İ. H., Yılmaz, B. & Şahin, B. (2008). Lisans öğrencilerinin kuram (teori) kavramını algılayışları. Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi, 25(2), 35-51.

Uysal, Ş. (2013). Türkiye’de eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi alanındaki doktora tezlerinin incelenmesi (Doktora tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yin, R. K. (2003). Case study research design and methods. Third edition. Sage.